

Muzej suvremene umjetnosti

Objavljeno Prije 8 mjeseca / 14/08/2025
Napisao/la: IN-PORTAL

Foto: Ana Opalić

Kao što smo vidjeli u prošlom tekstu, pristupačnost muzejskih postava slijepim i slabovidnim osobama u Hrvatskoj je prisutna, ali još uvijek nedovoljno razvijena

Pokušaj čitanka

Od zagrebačkih muzeja, najdalje je otišao Muzej suvremene umjetnosti, koji je svoju prilagodbu započeo 2019. godine multisenzornom izložbom Josefa i Anni Albers, supružnika, profesora i umjetnika Bauhauusa, nazvanoj 'Putovanje kroz slijepo iskustvo'. Izložba radova posuđenih iz Fundacije Josefa i Anni Albers u Connecticutu bila je prilagođena slijepim i slabovidnim osobama, a radove su pratile taktilne reprodukcije koje omogućuju istraživanje djela putem dodira. Osmišljena je kao dio projekta platforme VIBE (Voyage Inside a Blind Experience), koji su pokrenuli agencija Atlante i Institut za slijepe iz Milana, a čiji je cilj bio približiti izložbe apstraktne umjetnosti slijepim osobama.

'Kada nastane neki rad s nitima, to se smatra obrtom, a kada nastane rad na papiru, to se smatra umjetnošću', govorila bi Anni Albers koja se cijeloga života borila protiv takve percepcije umjetničkih djela.

Pronašavši inspiraciju kod svog učitelja Paula Kleea, počela je na tkanini primjenjivati njegovo učenje o bojama i geometrijsku kompoziciju, a osim tapiserija, od kojih se jedna mogla i dodirnuti, na zagrebačkoj izložbi mogli smo vidjeti i njezine slike nedvojbeno inspirirane Kleeom, npr. – akvarel na sitotisku iz 1984., koji je u svojoj taktilnoj inačici kao podlogu imao drvo.

Posljednjih 25 godina svoga života Josef Albers naslikao je više od tisuću hommagea kvadratu, iako ih je počeo slikati tek 1950., kada je već imao 62 godine. Nazivao ih je 'tačne' na kojima se služi boja, a pomoću kojih se može demonstrirati kako se djelovanje istih boja mijenja u odnosu na njihov položaj i okolinu.

Albers je kao profesor bio poznat i po tome što je u nastavu uveo mnogo eksperimenata, među kojima su najpoznatiji tzv. matièeres – vježbe koje je izvodio sa studentima za stimulaciju manualne tehnike i kreativnosti, a koje je za ovu izložbu rekonstruirao Fritz Horstman, voditelj edukacija zaklade Josefa i Anni Albers. Naime, na izložbi su bili postavljeni edukativni stolovi s primjercima različitih materijala, pa su posjetitelji mogli opipati žičanu mrežu, travu i mahovinu, kao i tri posude s različitim temperaturama vode, pomoću kojih je Albers studentima objašnjavao razliku između toplih i hladnih tonova.

– Na izložbi imamo taktilne legende koje su posvećene trima slikama koje su hommage kvadratu u nijansama zelene boje i upravo na tim slikama možemo vidjeti kako boje drugačije djeluju na promatrača kada su u međusobnom odnosu. U ovom slučaju, središnji kvadrat kao da ulazi u dubinu, te je i taktilna legenda napravljena tako da možete stupnjevanjem osjetiti nekoliko kvadrata. Uz to dolaze i legende na Brailleovom pismu, a

ove dvije slike posebno su zanimljive: naime, u Fundaciji su pronašli dva rada koja Albers nikada nije dovršio, te su odlučili da ih se na izložbi može doticati, tako da možete osjetiti nanes boje, možete osjetiti da boja puca, slikano je na lesonitu pa možete osjetiti i hrapavu, drvenu površinu – istaknula je tom prigodom kustosica izložbe Soježana Pintarić.

Nastavak ove izložbe bio je projekt BEAM UP (Blind Engagement in Accessible Museum Projects), odnosno u prijevodu PRISTUP (Uključivanje slijepih u PRISTUPne muzejske projekte). Njegova posebnost bila je inkluzivnost već u samom pristupu, s obzirom da su uz stručnjake (tri kustosice MSU te jedna tiflopedagoginja) u projekt od početka bili uključeni i slijepi i slabovidni suradnici.

Ova radna skupina sastavila je odabir djela za prilagodbu unutar postava ciklusa 'Zbirka kao glagol', a izložba nazvana 'MSU na dodir' predstavljena je krajem 2022. godine. Sastoji se od 15 radova koji su zastupljeni taktilnim modelima, reljefima i replikama, uz legende na uvećanom i Braillevom tisku, a osmišljen je i poseban audiovodić.

Sve replike i taktilni modeli izvedeni su u suradnji s Odjelom zaštite i restauracije građe MSU-a, a izložbu je pratio i katalog izrađen u dvije verzije: izdanje u uvećanom tisku namijenjeno slabovidnim osobama sadrži reprodukcije određenog broja prilagođenih radova iz postava izložbe, dok izdanje tiskano na Braillevom pismu sadržava termografske otiske istih radova.

Među prilagođenim radovima nalaze se i neka od najvažnijih djela hrvatske suvremene umjetnosti – 'U čast El Lissitzkom' Ivana Piceleja iz 1956. godine te 'Meandar II' Julija Knifera iz 1960.

Picelejeva apstraktna slika jedan je od njegovih ključnih radova iz vremena djelovanja u grupi EXAT 51, a naziv je dobila prema ruskom umjetniku konstruktivizma te upućuje na uzore koje napredna umjetnost treba slijediti. Motiv meandra bio je isključiva preokupacija Julija Knifera 1960-ih godina u pokušaju da napravi antisliku, čiji su forma i sadržaj svedeni na minimum – zbog čega slika i nosi naziv II, kao tek jedan u nizu meandara. Oba rada u svojoj su taktilnoj inačici postala taktilni reljefi, a jedina zamjerka je što u prostoru nisu smješteni neposredno pored originala.

Tu je zatim i originalna autorska grafika Borisa Ljubičića u tehnici sitotiska, koja predstavlja logo Vukovara u pozitivu i negativu, zatim taktilni model iz enformelnog ciklusa 'Malampije' Eugena Felleri, vrlo zahvalan za prilagodbu s obzirom da je riječ o reljefnoj zidnoj skulpturi. U podlozi originalnog rada je juta, koju umjetnik gužva i nabire te potom na nju nanosi slojeve boje, pijeska i gipsa, a zatim je pali let lampom te tako nastaju napuknute, tvrde, reljefne površine.

Isprobati, i to doslovno, mogu se i jastuci koji su dio ambijentalne instalacije 'Destigmatizacija' autorice Andreje Kulunčić. Ovaj projekt bavi se problemom diskriminacije i predrasuda prema ljudima s duševnim bolestima i poremećajima, a udobne šarene jastuke izradili su pacijenti psihijatrijske bolnice Vrapče.

I na kraju, početkom ove godine predstavljena je i posljednja u nizu izložbi namijenjenih slijepim i slabovidnim posjetiteljima, zamišljena kao nastavak i proširenje projekta 'MSU na dodir'. Izložba 'Budućnosti na dodir' okuplja umjetničke radove koji propituju različite ideje o budućnosti od 1960-ih do danas. Jedan od ključnih trenutaka u hrvatskoj umjetnosti koji se bavio ovom temom bio je pokret Nove tendencije – na izložbama koje su se između 1961. i 1973. održavale u preteči MSU-a, tadašnjoj Galeriji suvremene umjetnosti na Katarininom trgu, mnoga djela bila su izvorno zamišljena kao interaktivna, no danas se taj aspekt često zanemaruje zbog potrebe zaštite i očuvanja.

U ovu izložbu uključeni su tako radovi pripadnika Novih tendencija (Hacker, Keller, Richter, Dobrović i Soto), koje je obradila viša kustosica pedagoginja Renata Filčić, a produkciju taktilnih modela potpisuje Nikola Brlek (Superhands).

Posebno prikladno za taktilno istraživanje jest djelo švicarskog umjetnika Pierrea Kellera 'Crno-bijeli pravac' iz 1970. koje se sastoji od plastičnih konusa s magnetima koji se mogu pomicati, pa donekle podsjećaju na šahovske figure.

'Reljefometar' Vjenceslava Richtera kinetička je skulptura sastavljena od deset tisuća pomičnih aluminijaskih žipki čijim se izvlačenjem ili uvlačenjem mijenja reljefna struktura skulpture. U taktilnoj varijanti dobio je svoju umanjenu verziju, koja se, za razliku od originala, može dodirivati, jer ideja i smisao reljefometra upravo je interakcija.

Među radovima je i jedna od najvećih atrakcija ovoga muzeja, 'Žuti penetrabl' venezuelskog umjetnika Jesusa Rafaela Sota. Ova drvena konstrukcija s koje vise žute plastične trake poziva posjetitelje na kretanje u ambijentu i kroz njega i izniman je primjer kinetičke umjetnosti, a zanimljivo je i da je ovaj rad autor poklonio muzeju 1969. godine, prilikom izlaganja na izložbi 'Tendencije 4'.

A kad smo već kod žute boje, spomenimo još i da se u muzejskom dućanu može kupiti i taktilna razglednica Anni Albers s motivom 'Žutog meandra', što je ujedno i (zasad) jedini taktilni muzejski suvenir u ponudi.

Lana Bunjevac

Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

POVEZANE TEME: #AEM #AGENCIJA ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE #INMREŽA #ISTAKNUTO #LANA BUNJEVAC #MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI #OSOBE S INVALIDITETOM #PRILAGODBA MUZEJSKIH POSTAVA #SLIJEPE I SLABOVIDNE OSOBE

IN-PORTAL

In-Portal vlasništvo je svih onih kojima je bolji život svih osoba s invaliditetom, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu, primarna briga.

NAJNOVIJE U TRENDU VIDEO

- VIJESTI** / Prije 15 minuta
Privatno: TOMASEVIĆ tržnica Delac zasjat će u novom rubu
- BY LIVE** / Prije 10 sati
Privatno: MOBY U ARENI Arhitekt glazbenih emocija premijerno u Hrvatskoj
- KULTURA** / Prije 11 sati
KNJIŽNICA ZA SLIJEPE Pristupačni formati za one s teškoćama

